

parlar popular i més conservador.

Quant a l'etimologia (deixant de banda les rampoines que s'entreté a recollir Colon en el seu article, totes tan fantàstiques com aquell que ho feia venir de Sant Martí bisbe *Turonensis*: ens abstindrem de perdre-hi temps), només la que ho relaciona amb el verb TORRERE 'torrar' mereix respecte. No tant perquè l'acceptin M-L., Prati, Wartburg etc: car en adonar-nos que no fan més tots ells que seguir la rutina de Covarrubias, etimòleg flaquíssim i tan desacreditat, aquest acord deixa de ser respectable: ja se sap que Covarrubias invariablement lliga tots els mots, en forma acrítica, amb el mot castellà que troba més a mà.

I aquí justament és l'etimologia popular castellana, la que relacionant-ho amb el cast. dial. *turrar*, va canviar *torró* en *terró* posant-hi la *u* de *turrón*. Guardem-nos de rebutjar-la sense reserves, ni afirmem que manqui de cert fonament semàntic: en els torrons hi entren ingredients torrats, i tot plegat hi ha coccio, ja que no torrefacció. Però val a dir que la mel, el sucre, els ous, la farina etc., hi són força més importants que les avellanes torrades.

De tota manera si bé això té defensa possible, la cosa indiscutible és la justesa de la comparació d'una barra de torrons, amb un conglomerat de terra o de terra i pedretes: tant en el cas dels torrons d'Alacant com en els de Xixona o els d'Agramunt. L'objecció semàntica de Wartburg, que un producte d'alta confiteria no pot haver pres nom d'un grop de terra, és ridículament irreal: per què parlar del terròs de sucre, si tenim a la vista el ll. *crust(ul)um*, el fr. *croustade* i l'angl. *custard*, que prenen nom de la crosta de la terra o de crostissers més repugnants, els *pets de monja*, les ametlles garrapinyades etc. No obstant GColon en un article tens, i valuós per la documentació que aporta i aplega (*Mélanges Gardette*, 1966, 105-114), atent a la «veu del seu amo» Wartburg (cf. *VOLCA* n. 3), es proposà refutar l'etimologia de TERRA.

El fet és que una derivació *torró* de *torrar*, cast. *turrón* de *turrar*, no seria natural, vista l'escassetat dels substantius en *-ó(n)* derivats d'un verb, almenys com a nom d'objectes concrets (*tostón* en realitat és deriva de l'adj. subst. *tostus*, ast. *tuesto*). En va vol negar-ho Colon, que no hi sap oposar més que un cert *rostilló* (que no se sap què és) i *rosegó*: però aquest no és derivat en *-ó* sinó resultat d'un antic *rosegaó* -ATIONE (com he demostrat a l'article *ROSEGAR*): és sabuda la miopia de Colon en aquest punt, que ni tan sols sabé veure que *tardor* ve de *TARDATIONE*, tot i assenyalar ell mateix la variant *tardaó*; en *rosegó* objecte molt més humil, no tenim dades fins a Belv.; i així, és més difícil donar-ne proves filològiques, però basta l'argument morfològic.

Que *torró* surti de *terró* per assimilació o dilació de les vocals obeeix a un fet general: l'assimilació del tipus *fonoll*, *jonoll*, *forroll*, *toixó*, *Vallfogona* etc. Colon s'hi oposa al·legant el meu treball de *LleuresC*, 199, on es parlà de tot això i de *redó* > *rodó*! Amb l'estranya al·legació que amb això demostra la meua inconseqüència, quan no fa més que afegir, al que dic, els testimo-

nis del meu article. I acabar dient que el napol. *terroni* és una «dilació», quan justament és el fenomen oposat a la «dilació». Davant aquest disbarat ¿hauríem de deduir que ni tan sols coneix la terminologia de la Fonètica? Admetem que és un lapsus. Nega, sobretot, que l'assimilació *e-ó* > *o-ó* es pugui trobar a València.

Ignorància. Es veu que s'ha oblidat de *Sogorb* < *Segorb*, d'*albulló* i *bullonera* < *albelló*, de *forroll* (amb *forrollat* a St. Mateu, i aquell mot per GaGirona en *Seidia*, i *desforrollar*), de *borruca* (Escrig) per *berruga*, amb *borruca* en MGadea; hi ha *redó* certament en val., però *rodolar*. No tinc a mà totes les dades, però estic segur d'haver anotat *fonolleres* per 'fenolls', i *rostoll*, a la Salzedella; *fonollars* a Canet lo Roig; *arrodonir* en alguns punts de la Ribera Central; *forroll*, altre cop, a la Marina. És clar que en el cas de *terró* > *torró* hi ajudà la influència de l'etim. popular *torrar*. Però notem que Sanelo i Escrig prefereixen *torròs* a *terròs*, *tarròs*, fins per al de terra. Que *terró* pugui sortir de *torró* per dissimilació, sí que seria difícil, davant una *-rr-*; i, més, convivint amb *torrar*, mot tan viu.

Resta el fet que el terròs es diu *terron* en cast. mentre té un nom una mica diferent, *terròs* (dial. *terroc*), en català; però això pot ser secundari, i precisament degut a la conveniència de diferenciar: el cas és que hi ha *-ONE* per al terròs no sols en cast. sinó oc. *terroun* i port. *torrão*: aquest ens dóna, amb la seva *ó*, una altra prova de l'assimilació admesa. «Sí —a l'època Colon— però jo en dubto, car sempre s'ha dit i es diu *terròs* en català.» Ni aquest dubte no podem admetre. *Terró* amb aquest sentit està testificat en cat.: «a cada *terró* cayem» anotava Aguiló a *Esparreguera* (que ell freqüentava anant a Montserrat des de la seva casa de St. Joan Despí). I amb sentits lleument evolucionats: «tros de gebre gruixut» a l'Emp. (*AlcM*, § 4); 'oliva que cau de l'arbre abans de madurar i que té poc oli i dolent' (bal. i mall., *AlcM*, § 2, i ja documentat en el *DFgra.*); 'massa terrosa, semblant a tosca, que pesquen a Vilassar i Mataró' (*BDC* xiv, 66); o sigui precisament allò que a StPolM anomenen *gleva* (i *gleva* altrament significa 'terròs').

DERIV.: *Terronet* (supra). *Torronaire*, és el que predomina a Bna. i a moltes comarques del Princ. *Torroner* [Lacav.]. *Torronada*. *Atorronar*.

¹ La comparació vulgar *calent com un torró* (sens dubte al·lusiva a aquella llarga coccio descrita pel *llibre de Confits* del S. xv) la usava ja el B. de Maldà; que, després d'arreglar una mullena hivernenca, vol posar-se «ben acotxadet en lo lliit i calent com un torró, i los demés en això tanpoc se descuidaran» (*Coll. B. V.*, 189). — ² Li canten: «Tronca de Nadal, / caga *tarrons*, / caga xacolata, / pixa vi blanc».

Torrodana, V. *torre Torroguer*, pèssimament documentat i potser inexistent; possiblement mal copiat per *borroguer*, *barroer*, o com a molt, alteració d'aquest per contaminació de *tosc* o *toixarrut Torrola*, *torroler*, *torróllera*, V. *terrola* (TERRA)